

List Dziekana Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Szczecińskiego na II Dzień Oktawy Uroczystości Bożego Narodzenia AD 2023

Siostry i Bracia!

Drodzy Przyjaciele Wydziału Teologicznego!

Chciałbym na wstępie pozdrowić wszystkich wiernych z Metropolii Szczecińsko-Kamieńskiej, której trzy diecezje sięgają od Środkowego Nadodrza aż po Pomorze Środkowe. Pozdrowienia kieruję również do wszystkich gości, którzy spędzają świąteczny czas w naszym pięknym regionie Polski.

Świąteczna atmosfera uroczystości, w czasie której celebруем tajemnicę, że „Słowo stało się Ciałem”, jest podkreślona przez słowa, znaki i modlitwę. W tym roku dodatkowo celebруем przyszły jubileusz 900-lecia misji ewangelizacyjnej św. Ottona z Bambergu na terenie Pomorza. Całemu Kościołowi w przeżywaniu rozumem i sercem tej tajemnicy i rocznicy towarzyszą kolędy i pastorałki. Kolędy to popularna nazwa pieśni kościelnych i domowych o Bożym Narodzeniu, których zapoczątkowanie przypisywano św. Franciszkowi z Asyżu. To właśnie ten święty przed 800 laty stworzył pierwszą szopkę betlejemską – po to by wydarzenia, jakie miały miejsce u początku naszej ery, stały się bardziej obrazowe i bardziej przemawiające do człowieka. Polskie słowo „kolęda” pochodzi od łacińskiego „calendae” oznaczającego w cesarstwie rzymskim pierwszy dzień każdego miesiąca. W Polsce kolędami początkowo nazywano pieśni noworoczne, składające się zawsze z trzech części: 1. życzeń powodzenia, szczęścia i urodzaju, 2. prośby o datek oraz 3. podziękowania za dar noworoczny zwany podarzą lub kolędą właśnie. Od kolęd, które później zaczęły mieć charakter bardziej majestatyczny i sakralny, odróżniają się pastorałki, które śpiewano przede wszystkim podczas zabaw i spotkań sąsiedzkich, jasełek oraz pochodów kolędników i które miały często charakter skoczny, połączony też z elementami zadumy i nostalgii. Po raz pierwszy zostały one wszystkie zebrane i wydane drukiem przez ks. Michała Mioduszewskiego w Krakowie w 1843 roku w śpiewniku zatytułowanym „Pastorałki i kolędy z melodiami”.

W zbiorach polskich kolęd i pastorałek możemy znaleźć niemal 600 utworów. Większości z nich już się nie śpiewa, ale nawet te kilkadziesiąt „żywych”, które są wciąż wykonywane, stanowią imponującą liczbę. Najstarsza kolęda „Zdrów bądź, Królu Anielski” pochodzi z XII w., a zapisana sto lat później „Anioł pasterzom mówi” jest śpiewana do dzisiaj. Warto wspomnieć o kolędzie, która jest najczęściej śpiewana na początku Mszy świętej pasterskiej. Pieśń „Wśród nocnej ciszy”, której autor jest nieznany, została wpisana do śpiewnika kościelnego jako śpiew na introit we Mszy świętej na Boże Narodzenie. Nie jest to pieśń typowo kościelna, ponieważ jej skoczny charakter w wierszach od 3. do 5. wyraźnie nawiązuje do ludowych pastorałek. Ze względu na swój eschatologiczny, dający nadzieję charakter, co uwidacznia się przede wszystkim w dwóch ostatnich zwrotkach, utwór ten wykonywany był np. w okresie rozbiorów jako patriotyczny. Ostatnia zwrotka ma charakter eucharystyczny, wskazując, że Wcielenie Syna Bożego dokonuje się w czasie każdej Mszy świętej:

„I my czekamy na Ciebie, Pana,
A skoro przyjdiesz na głos kapłana,
Padniemy na twarz przed Tobą,
Wierząc, żeś jest pod osłoną
chleba i wina”.

Z wieków XVII i XVIII pochodzi wiele znanych kolęd, jak np. „W żłobie leży”, „Gdy śliczna Panna”, „Mędrcy świata, monarchowie” czy „Przybieżeli do Betlejem”. Nasz wybitny poeta Franciszek Karpiński napisał kilka kolęd, z których „Bóg się rodzi, moc truchleje” (właściwy tytuł: „Pieśń o Narodzeniu Pańskim”) oraz „Bracia, patrzcie jeno” są bardzo popularne do dzisiaj. Ta pierwsza, w której autor w niezwykle sposób opowiada tajemnicę Wcielenia za pomocą ciągu antylogii („ogień krzepnie”, „blask ciemnieje”), była traktowana wręcz jako pieśń narodowa, z muzyką w rytmie poloneza. Stąd też Adam Mickiewicz w jednym ze swoich wykładów o literaturze słowiańskiej w Paryżu, nazywając kolędy kantyczkami, stwierdził: „Nie wiem, czy jaki inny kraj może się pochwalić zbiorem podobnym do tego, jaki posiada Polska. Mówię tu o zbiorze kantyczek, które stanowią pierwszy zawiązek poezji narodowej”. I gdy się myśli, że ten gatunek utworów „wymiera”, trzeba stwierdzić, że nic podobnego. Co kilka lat pojawia się u nas jakaś nowa bożonarodzeniowa piosenka, jak np. utwór „Uciekali” z musicalu „Metro” czy „Mario, czy Ty wiesz” zespołu TGD. I co najważniejsze: kolędy i pastorałki łączą ludzi, wierzących i niewierzących.

Siostry i Bracia!

Od dwudziestu już lat na Uniwersytecie Szczecińskim istnieje Wydział Teologiczny jako kontynuacja średniowiecznej teologii na uniwersytecie w Gryfii (obecnie Greifswald) i Wyższego Seminarium Duchownego w Gorzowie, powstałego w 1947 roku, które kształciło nowych księży dla rozległej Administracji Gorzowskiej, z której w roku 1972 powstały nasze trzy obecne diecezje. Tak więc po II wojnie światowej istniała u nas teologia na poziomie uczelni wyższej, jednakże nie mieliśmy własnego wydziału teologicznego. Ten brak zauważył Jan Paweł II, który osobiście w 2003 roku podjął decyzję, aby w Szczecinie powstał teologiczny ośrodek uniwersytecki. Trzeba dodać, że jesteśmy jedynym tak powstałym wydziałem teologicznym w Polsce. Dziękujemy Bogu za to, że w swojej Opatrzności sprawił, iż przedstawiciele Kościoła i władz świeckich pomogli w realizacji tej idei, która pozwoliła uczynić przez te minione dwadzieścia lat tyle dobra naukowego i dydaktycznego dla rozwoju duchowego i duszpasterskiego naszego regionu.

Śpiewając wspólnie jedną ze zwrotek kolędy „Bóg się rodzi”, prosimy przychodzącego do nas Zbawiciela o błogosławieństwo dla wszystkich ludzi dobrej woli i dla naszej wspólnoty akademickiej: „Podnieś rączkę Boże Dziecię, błogosław Ojczyznę miłą. W dobrych radach, w dobrym bycie wspieraj jej siłę Swą siłą”.

Błogosławionych Świąt Bożego Narodzenia!

Ks. prof. US dr hab. Grzegorz Chojnacki
Dziekan Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Szczecińskiego

Zarządzenie:

List Księdza Dziekana Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Szczecińskiego należy odczytać na Mszach Świętych w kościołach Archidiecezji Szczecińsko-Kamieńskiej dnia 26 grudnia 2023 r. List Księdza Rektora KUL na 26 grudnia należy odczytać na jednej wybranej Mszy Świętej, w miejsce listu Księdza Dziekana WT US.

DYREKTOR
WYDZIAŁU DUSZPASTERSKIEGO

Ks. Andrzej Zaniewski
Ks. dr Andrzej Zaniewski